

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ
 ผู้วิจัย : นางสาวอรทัย มีแสง
 ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
 คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระสุธีธรรมาวุธ (เทียบ สิริญาโณ/มาลัย), ผศ. ดร.
 ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.
 ศ. ดร. สมภาร พรมทา ป.ธ.๘, อ.ม., อ.ด. (ปรัชญา)
 วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์ (๒) เพื่อวิพากษ์แนวคิดทางพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์ และ (๓) เพื่อนำเสนอทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาจิตและสังคม

ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีบูรณาการเป็นทฤษฎีใหญ่ ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ และทุกศาสตร์เข้าด้วยกัน มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า มณฑลทัศน์ ๔ ด้าน หรืออะ-ควา เมื่อมณฑลทัศน์ที่ ๑ คือ ด้านจันหรือเจตนา มณฑลทัศน์ที่ ๒ คือ ด้านพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏภายนอก หรือกายภาพ มณฑลทัศน์ที่ ๓ คือ ด้านวัฒนธรรม และประเพณี และมณฑลทัศน์ที่ ๔ คือ ด้านสังคม นิเวศวิทยา จนถึงจักรวาลวิทยา แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสตร์หลายสาขา ทั้งอิทธิพลของปรัชญาและศาสนาด้านตะวันออกและตะวันตก เช่น พุทธศาสนamahayana วัชรยาน เช่น เวทานตะ ฮินดู เป็นต้น รวมถึงทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของฌอง เพียเจต์ ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ แนวคิดเชิงโครงสร้างนิยม แนวคิดหลังสมัยใหม่ และทฤษฎีเกลิยวพลวัตด้วย

โฮลอนคือหน่วยที่ใช้วิเคราะห์และอธิบายความจริงที่เกิดขึ้นในทุกสรรพสิ่ง โฮลอน ไม่ใช่วัตถุ ไม่ใช่วิธีการ แต่เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง โฮลอนเป็นทั้งส่วนรวมและส่วนย่อย ซึ่งเกิดจากการก้าวข้ามและหลอมรวม โฮลอนจะปรากฏอยู่ในทุกที่ กระจายไปทุกภาคส่วน ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การเกิดของโฮลอนจะเป็นระบบและเป็นระดับขั้น และสรรพสิ่งก็เกิดเป็นระบบและลำดับขั้นเช่นเดียวกัน

จิตในทัศนะของเคน วิลเบอร์และของพุทธศาสนาต่างกัน จิตของเคน วิลเบอร์ เป็นนิรันดร์ เกิดแต่ไม่ดับ ในขณะที่จิตของพุทธศาสนา เกิดและดับ จิตของมนุษย์ก็คือโฮลอนอย่างหนึ่ง

คุณลักษณะบางประการของไฮล่อนมีทั้งความเหมือนและความต่างกับจิตในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องอัตตา อนัตตา นิพพาน และการตรัสรู้ มีความแตกต่างหรือคลาดเคลื่อนกับพุทธศาสนาเถรวาท

เคน วิลเบอร์ ได้นำเสนอการฝึกปฏิบัติตามแนวทางวิชญาของตนเองเรียกว่า การพัฒนาจิต ปัญญาอย่างบูรณาการ ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยให้ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในมนุษย์มีการเติบโตและพัฒนาได้เต็มรูปแบบ การพัฒนาจิตปัญญาอย่างบูรณาการมีทั้งหมด ๙ ด้าน คือ แกนหลักของการพัฒนาอยู่ ๔ ด้าน และมีด้านเสริมอยู่ ๕ ด้าน การฝึกปฏิบัติในหัวข้อหลัก มีความสอดคล้องกับภาคปฏิบัติของไตรสิกขาในพุทธศาสนาเถรวาทด้วย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ ทั้งส่วนที่เป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีจะได้ประยุกต์หลักธรรมจากพุทธศาสนาเรื่องนิยาม ๕ และหลักอิทัปปัจจยตา ได้แนวคิดใน ๓ มิติ คือมิติของปัจเจก มิติของสังคม และมิติของความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยกัน สำหรับภาคปฏิบัติ ได้ประยุกต์ทฤษฎีบูรณาการกับหลักคำสอนใน พุทธศาสนาเถรวาท เช่น จิตวิทยาเชิงพุทธบูรณาการ ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาระงอกหรือสิ่งที่ซ่อนเร้นในใจ โดยใช้หลักธรรมเรื่องสัมมาทิฐิ และพรหมวิหาร ๔ เป็นต้น พฤติกรรมเชิงพุทธบูรณาการเสนอการปรับปรุงพฤติกรรมด้วยกรอบแนวคิด ๓ ประการ คือ ศิล จริต ๖ และเสขยวัตร วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ได้ประยุกต์หลักคำสอนเรื่องสัปปุริสธรรม ๗ และสังคมเชิงพุทธบูรณาการ นำเสนอ ในเรื่องมิติของจิตสำนึกเพื่อสังคม หรือจิตวิวัฒน์เพื่อสังคม ด้วยจิตวิญญานบูรณาการ อิทัปปัจจยตา และอัมปมัญญา ๔ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอการพัฒนาจิตและสังคมด้วยไตรสิกขาโดยใช้กรอบทฤษฎีบูรณาการด้วย

ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาตนเองและสังคม เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการส่งเสริมความรู้เรื่องความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยเพื่อให้เกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เป็นต้น การพัฒนาตนเองจะทำให้เกิดความสุข ความสงบ และสามารถพัฒนาตนเองสู่ขั้นสูงสุดคือการหลุดพ้นได้ นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปพัฒนาเพื่อความสงบสุขของสังคมได้อีกด้วย

Dissertation Title : The Buddhist Integral Theory

Researcher : Ms. Orathai Meesang

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Phra Suthithammanuwat, Pali IX, M.A., Ph.D.

Prof. Dr. Somparn Promta, Pali VIII, M.A., Ph.D.

(Philosophy)

Date of Graduation : 30 August 2012

ABSTRACT

The objectives of this dissertation are (1) to study Ken Wilber's Integral Theory, (2) to criticize the Theravāda Buddhist concepts as shown in Ken Wilber's Integral Theory and (3) to propose the Buddhist Integral Theory for mental and social development.

From the research, it is found that the Integral Theory is a grand theory covering all the aspects and all the disciplines. Another name is called the Four Quadrants or AQAL. The first quadrant is I or intention perspectives. The second one is the behavioral or the outside perspectives. The third one is the cultural and traditional perspectives and the fourth one is the social, ecological and universal perspectives. It has been influenced by many concepts of many disciplines including both eastern and western philosophies and religions such as Mahayana and Vajrayana Buddhism, Zen, Vedanta and Hinduism etc. including the Evolution Theory, the Jean Piaget's Intellectual Development Theory, the Maslow's Hierarchical Theory of Motivation, Structuralism, Postmodernism and Spiral Dynamics Theory.

Holon is the unit of analysis that used to explain the reality of any existences. Reality as a whole is not composed of things or processes, but of holons. Holon is the system of the relations. Each holon is a whole/part unit, transcended and included its predecessor. Holons are distributed everywhere and every places both of abstraction and concrete objects. Holons are managed in hierarchy same as any existences.

The consciousness in concept of Ken Wilber and Buddhism is different. In Ken Wilber's concept, it's eternal, arising but not falling while in the Buddhist concept, it's arising and falling. Human's Consciousness is also holon. Some characteristics of both holon and consciousness have similarities and differences. However, the concept of Aattā, Anattā, Nibbāna, and the Enlightenment are different from Theravāda Buddhism.

Ken Wilber has proposed the practices according to his own theory which called the Integral Life Practice (ILP). These practices will help one to bring each individual's hidden capacity to fully grow and develop. ILP consists of 4 core modules and 5 auxiliary modules. Main concepts of these practices are also conformed to the practices in the Threefold Training of Theravāda Buddhism.

Researcher has synthesized the new knowledge and called as the Buddhist Integral Theory. It proposed both the theory itself and its practices. In the theory, it's applied the doctrines of Buddhism of 5 Niyāma-s and Idappaccayatā. It consists of 3 dimensions i.e. individual, social, and the causal interdependence dimensions. In practices, they are applied the doctrines of Buddhism as the following; the psychological integral Buddhism will propose the way to solve the Shadow problems using the Right View and 4 Brahmavihāra-s etc. The behavioral integral Buddhism will propose three concepts of the adjustment methods, Sīla, Carita and Sekhiyavatta. The cultural integral Buddhism will propose 7-Sappurisadhamma-s. The social integral Buddhism will propose the social consciousness by Integral Spirituality Engaged, Idappaccayatā and 4 Appamaññā-s. Furthermore, the researcher has proposed the Threefold Training for mental and social development by using the concept of the Integral Theory.

The Buddhist Integral Theory is the new knowledge that can be applied for self and social development such as avocations for social activities of children or the promotion of knowledge in causal interdependence to bring about the social consciousness etc. Self development will gain happiness and peace and the highest development is the cessation of suffering, in addition, it will bring peace for society as well.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและเมตตาจากบุคคลหลายท่านซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) ผู้อำนวยการสถาบันวิมุตตยาลัย ผู้มอบทุนส่วนหนึ่งสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ดร. พระสุธีธรรมานุวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ประธานกรรมการควบคุมการวิจัย ศ. ดร. สมภาร พรมทา กรรมการควบคุมการวิจัย (อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ที่ได้ให้คำแนะนำและอนุเคราะห์ด้านวิชาการเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร. พระศรีคัมภีร์ญาณ (รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ) ผศ. ดร. ปาริชาติ สุวรรณบุบผา (อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) คณะกรรมการในการสอบ ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัย ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ ผศ. ดร. ชาญณรงค์ บุญหนุน (หัวหน้าภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร) ที่ให้คำแนะนำในโอกาสของการเสนองานวิจัยต่อสภာธรรณะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุง แก้ไข ในงานวิจัยฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศ. ดร. วัชรระ งามจิตตเจริญ (อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) รศ. ดร. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิติบุนยากร) (ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ) ดร. พระมหาสมบุญ ฐุฑฺฒิกโร (พรรณ) (รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย) พระมหาสุทัศน์ ตสุสรวาทิ (นักการเรียน) (ผู้อำนวยการกองวิชาการ) ดร. พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุณ) (ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์) สำหรับคำแนะนำต่างๆ ในการทำงานวิจัยฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. เทียนชัย วงษ์ชัยสุวรรณ (ผู้อำนวยการสถาบันวิจิตรทัศน์) รศ. ดร. ไสวีย์ โพธิแก้ว (อดีตรองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) และ ดร. พงษธร ตันติฤทธิศักดิ์ (อดีตอาจารย์ประจำศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล) สำหรับการให้โอกาสสัมภาษณ์ พูดคุย สอบถามเกี่ยวกับทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. ศักดิ์ชัย อนันต์ศิริชัย (อาจารย์ประจำศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล) ที่ให้โอกาสผู้วิจัยซักถามเรื่องทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์ และให้ยืมหนังสือของเคน วิลเบอร์ทุกเล่มที่มีในห้องสมุดของศูนย์จิตตปัญญาศึกษา เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษา มี ผศ. ดร. พระมหาทวี มหาปัญญา พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี (โอสฐ) ดร. ประพัทธ์ช

ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และอาจารย์รังษี สุทนต์ เป็นต้น ขอขอบคุณพระอาจารย์สุรเดช โฆสิตธมฺโม วัดอุทุมมผลาราม จังหวัดอุบลราชธานี และนางรดา กานต์ กาญจนวิสิษฐผล หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี ที่กรุณาช่วยพิสูจน์อักษร ขอขอบคุณ น.ส.ปัทมา เอื้อรักษิโฬาร เพื่อนร่วมรุ่นนิสิตปริญญาโทภาคพิเศษรุ่น ๑๙ และ น.ส. วันทนีย์ เอื้อรักษิโฬาร ที่เป็นธุระติดต่อเรื่องพิสูจน์อักษร ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอกรุ่น ๕ มี ดร. เอี่ยมอร ชลวร ดร. พูนสุข มาศรังสรรค์ เป็นต้น เพื่อนร่วมรุ่นนิสิตปริญญาเอกรุ่น ๖ มี ดร. จุฑามาศ วารีนแสงทิพย์ นายเดชพล เหมนาโผย ผศ. ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข น.ส.พิชญ์รัชต์ บุญช่วย น.ส.พิชญ์รัตน์ สิริสุนทรานนท์ นายอุทัย สติมัน นายสมบุรณ์ เอี่ยมอารีวงศ์ เป็นต้น และเพื่อนร่วมรุ่นนิสิตปริญญาโทภาคพิเศษรุ่น ๑๙ มีนายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ น.ส.สุภามาศ โพธิ์ทอง เป็นต้น และท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ได้ให้กำลังใจในการศึกษาเสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน มีพระครูใบฎีกาสันต์ ทวยระโข (ไทยรักษ์) คุณสังวร อ่อนสนิท ดร. ศศิวรรณ กำลังสินเสริม คุณอุดม จันทิมา เป็นต้น ที่ช่วยอำนวยความสะดวกตั้งแต่การเรียนในหลักสูตร ตลอดจนถึงขั้นตอนต่างๆ ในการศึกษา งานสารนิพนธ์ และงานวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่สำนักหอสมุดปริทัศน์ มหามงคล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล เจ้าหน้าที่ห้องสมุดแพทย์หญิงคุณอรรธรณ คุณวิศาล วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวก ในการใช้ห้องสมุดและการยืมหนังสือเพื่อการวิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบคุณ คุณพ่อสมยศ และคุณแม่ปราณี มีแสง ที่ได้ให้กำเนิด อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ ให้ทั้งทรัพย์สินทางปัญญา และสินทรัพย์อื่นๆ ให้ความรักที่ยิ่งใหญ่ และให้ความห่วงใย ตลอดเวลา

คุณประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีนั้น เป็นปฏิการแด่ คุณแม่ปราณี มีแสง และขอมอบเป็นเครื่องไทยธรรมอุทิศผลแด่คุณพ่อสมยศ มีแสง ผู้ล่วงลับ ผู้ซึ่งนำสู่ร่มโพธิ์แห่งพระพุทธศาสนา และมอบแด่ครูอาจารย์ทุกท่าน ผู้มีพระคุณ ผู้มีบุญคุณ มิตรสหาย และญาติพี่น้อง ทุกท่าน ท้ายที่สุดนี้ บุญกุศลใดที่เกิดจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขออุทิศถวายบูชา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า

นางสาวอรทัย มีแสง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	๗

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑	
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย		๙
๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๑๐	
๑.๔ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๒	
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย		๒๒
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๓	
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๒๕	

บทที่ ๒ ทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์

๒.๑ ทฤษฎีสไปรัลไดนามิกส์ (Spiral Dynamics) หรือทฤษฎีเกลียวพลวัต	๒๖
๒.๒ ทฤษฎีบูรณาการ (Integral Theory)	๓๕
๒.๒.๑ ความหมายของจิตตามแนวคิดของเคน วิลเบอร์	๓๗
๒.๒.๒ ความหมายของโฮลอน (Holon)	๔๑
๒.๒.๓ ลักษณะและคุณสมบัติของโฮลอน ๒๐ ประการ (Twenty Tenants)	๔๓
๒.๒.๔ องค์ประกอบของทฤษฎีบูรณาการ	๕๑
๒.๒.๔.๑ มณฑลทัศน์ที่ ๑ เจตนา (Intention)/ตนเอง (Individual – I)	๕๕
๒.๒.๔.๑.๑ โครงสร้างขั้นพื้นฐานของจิต (The Basic Structure of Consciousness)	๕๕

๒.๒.๔.๑.๒ สภาวะของจิต (States of Consciousness)	๖๕
๒.๒.๔.๑.๓ ระดับขั้นของการพัฒนาจิต (Stages or Levels of Development)	๖๗
๒.๒.๔.๒ มณฑลทัศน์ที่ ๒ พฤติกรรม (Behavior – It)	๖๙
๒.๒.๔.๓ มณฑลทัศน์ที่ ๓ วัฒนธรรม (Culture – We)	๗๓
๒.๒.๔.๔ มณฑลทัศน์ที่ ๔ สังคม (Social – Its)	๗๕
๒.๒.๕ กรอบแนวคิดสามทัศน์: ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสังคม	๗๖
๒.๒.๖ พหุวิธีวิทยาบูรณาการ (Integral Methodological Pluralism)	๘๐
๒.๒.๗ ทฤษฎีเกลียวพลวัตบูรณาการ (Spiral Dynamics Integral, SDi)	๘๓
๒.๒.๘ แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวกับคำสอนในพุทธศาสนา	
๒.๒.๘.๑ แนวคิดเรื่องอัตตา อนัตตา	๘๕
๒.๒.๘.๒ แนวคิดเรื่องการตรัสรู้ (Enlightenment)	๘๘
๒.๒.๘.๓ แนวคิดเรื่องนิพพาน	๙๒
๒.๒.๘.๔ แนวคิดเรื่องสิ่งที่ซ่อนเร้นในใจหรือเงา (Shadow)	๙๓
๒.๒.๙ การพัฒนาจิตปัญญาอย่างบูรณาการ (Integral Life Practice)	๙๖
๒.๒.๙.๑ การปฏิบัติด้านร่างกาย (The Body Module)	๙๘
๒.๒.๙.๒ การฝึกปฏิบัติด้านจิตใจ (The Mind Module)	๑๐๓
๒.๒.๙.๓ การฝึกปฏิบัติด้านจิตวิญญาณ (The Spirit Module)	๑๐๕
๒.๒.๙.๔ การฝึกปฏิบัติด้านที่ซ่อนเร้นในใจ (The Shadow Module)	๑๐๗
๒.๒.๙.๕ การปฏิบัติด้านจริยธรรมบูรณาการ (Integral Ethics)	๑๑๑
๒.๒.๙.๖ การปฏิบัติด้านอื่นๆ ในหมวดที่เหลือ	๑๑๓
๒.๓ วิเคราะห์และสรุป	๑๑๕

บทที่ ๓ วิพากษ์แนวคิดทางพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในทฤษฎีบูรณาการของเคน วิลเบอร์

๓.๑ หลักคำสอนว่าด้วยเรื่องจิต/เจตนา/ฉัน ในมณฑลทัศน์ที่ ๑	๑๒๐
๓.๑.๑ วิพากษ์ความหมายของจิต	๑๒๐
๓.๑.๒ วิพากษ์เรื่องความจริงสูงสุด (Ultimate Reality)	๑๓๗
๓.๑.๓ วิพากษ์เรื่องโครงสร้างขั้นพื้นฐานของจิต	๑๓๙
๓.๑.๔ วิพากษ์เรื่องสภาวะของจิต	๑๔๕

๓.๑.๕ วิพากษ์เรื่องระดับขั้นของจิต	๑๔๗
๓.๑.๖ วิพากษ์เรื่องอัตตา อนัตตา	๑๔๘
๓.๑.๗ วิพากษ์เรื่องการตรัสรู้ (Enlightenment)	๑๕๑
๓.๑.๘ วิพากษ์เรื่องนิพพาน	๑๕๕
๓.๑.๙ วิพากษ์เรื่องสิ่งที่ซ่อนเร้นในใจหรือเงา (Shadow)	๑๕๖
๓.๒ หลักคำสอนว่าด้วยเรื่องพฤติกรรม ในมณฑลทัศน์ที่ ๒	๑๖๒
๓.๓ หลักคำสอนว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรม ในมณฑลทัศน์ที่ ๓	๑๖๙
๓.๔ หลักคำสอนว่าด้วยเรื่องสังคม ในมณฑลทัศน์ที่ ๔	๑๗๒
๓.๕ วิพากษ์แนวคิดเรื่องการมองแบบพหุวิธีวิทยาบูรณาการ	๑๗๓
๓.๖ สรุป	๑๗๔

บทที่ ๔ ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ

๔.๑ ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ	๑๗๖
๔.๒ ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธภาคปฏิบัติ	๑๘๕
๔.๒.๑ จิตวิทยาเชิงพุทธบูรณาการ	๑๘๕
๔.๒.๒ พฤติกรรมเชิงพุทธบูรณาการ	๑๙๐
๔.๒.๒.๑ การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยศีล	๑๙๔
๔.๒.๒.๒ การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยจริต	๑๙๕
๔.๒.๒.๓ การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยกรอบเสขียวัตร	๑๙๘
๔.๒.๓ วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ	๒๐๑
๔.๒.๔ สังคมเชิงพุทธบูรณาการ	๒๐๕
๔.๓ การพัฒนาจิตและสังคมด้วยไตรสิกขาในกรอบทฤษฎีบูรณาการ	๒๑๘
๔.๓.๑ การพัฒนาด้านศีล	๒๑๙
๔.๓.๑.๑ การพัฒนาศีลของปัจเจก	๒๑๙
๔.๓.๑.๒ การพัฒนาศีลของสังคม	๒๒๐
๔.๓.๒ การพัฒนาด้านสมาธิ	๒๒๐
๔.๓.๒.๑ การพัฒนาจิตด้านสมาธิของปัจเจก	๒๒๐
๔.๓.๒.๒ การพัฒนาด้านสมาธิของสังคม	๒๒๑
๔.๓.๓ การพัฒนาด้านปัญญา	๒๒๔
๔.๓.๓.๑ การพัฒนาจิตด้านปัญญาของปัจเจก	๒๒๔

๔.๓.๓.๒. การพัฒนาด้านปัญญาของสังคม ๒๒๔

๔.๔ สรุป ๒๒๖

บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป ๒๒๘

๕.๒ ข้อเสนอแนะ ๒๓๖

๕.๒.๑ ระดับนโยบาย ๒๓๖

๕.๒.๒ สำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป ๒๓๘

บรรณานุกรม ๒๓๙

ภาคผนวก ๒๕๒

ประวัติผู้วิจัย ๒๕๔

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
ตารางที่ ๒.๑	แวลู-มีม ๘ ประเภท	๓๐
ตารางที่ ๒.๒	สรุปพัฒนาการของจิตตามลำดับขั้นจากหนังสือ The Transformation of Consciousness ปี 1986 เปรียบเทียบกับหนังสือ Eye To Eye: The Quest for the New Paradigm ปี 2001	๕๗
ตารางที่ ๒.๓	แสดงสภาวะของจิต (UL) และสภาวะทางสมอง (UR) บางส่วน	๗๑
ตารางที่ ๒.๔	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างด้านภายในและด้านภายนอกของมนุษย์	๗๒
ตารางที่ ๓.๑	แสดงถึงจิตกระจายไปทุกภาคส่วน	๑๒๑
ตารางที่ ๓.๒	เปรียบเทียบลักษณะของไฮลอนตามแนวคิดของเคน วิลเบอร์ กับจิตในพุทธศาสนาเถรวาท	๑๒๙
ตารางที่ ๓.๓	สรุปพัฒนาการของจิตตามระดับขั้น	๑๔๐
ตารางที่ ๓.๔	ลำดับขั้นของการพัฒนาจิตของเคน วิลเบอร์ที่ตรงกับ พระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๔๑
ตารางที่ ๓.๕	เปรียบเทียบพัฒนาการของจิตของเคน วิลเบอร์กับสมถกรรมฐาน ของพุทธศาสนาเถรวาท	๑๔๒
ตารางที่ ๓.๖	แสดงการทำงานของจิตของเคน วิลเบอร์ ชิกมันด์ ฟรอยด์ และพุทธศาสนา	๑๔๗
ตารางที่ ๓.๗	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทฤษฎีบูรณาการ	๑๖๓
ตารางที่ ๓.๘	แสดงรูปปรมาตม อสังขาร และที่เกิดปรากฏของรูป	๑๖๖
ตารางที่ ๔.๑	สรุปการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้พึงประสงค์ในสมัยปัจจุบัน	๑๙๘

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
ภาพที่ ๑.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐
ภาพที่ ๑.๒	กระบวนการวิจัย	๒๔
ภาพที่ ๒.๑	ระดับของมีมส์ต่างๆ ของทฤษฎีเกลียวพลวัต	๓๒
ภาพที่ ๒.๒	ทฤษฎีบูรณาการหรือมณฑลทัศน์ ๔ ด้าน	๓๖
ภาพที่ ๒.๓	แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญๆ ที่มีอิทธิพลต่อมณฑลทัศน์แต่ละด้าน	๓๗
ภาพที่ ๒.๔	แสดงความสัมพันธ์ของลักษณะของโฮลอน ๔ ประการ	๔๕
ภาพที่ ๒.๕	แสดงการพัฒนาจิตใน ๒ มิติ	๔๘
ภาพที่ ๒.๖	มุมมองอีกลักษณะหนึ่งของมณฑลทัศน์ ๔ ด้าน	๕๓
ภาพที่ ๒.๗	โครงสร้างขั้นพื้นฐานของจิต (The Basic Structure of Consciousness)	๕๖
ภาพที่ ๒.๘	ห่วงโซ่ยิ่งใหญ่ของสรรพสิ่ง (The Great Chain of Being)	๖๒
ภาพที่ ๒.๙	ห่วงโซ่ยิ่งใหญ่ของสรรพสิ่งแบบดั้งเดิม (The Traditional Great Chain of Being)	๖๓
ภาพที่ ๒.๑๐	แสดงระดับของการพัฒนาจิต กาย และสังคม	๖๘
ภาพที่ ๒.๑๑	แสดงระดับของการพัฒนาในด้านจิตใจหรือด้านปัจเจกที่มีได้หลายสาขา	๖๘
ภาพที่ ๒.๑๒	แสดงมณฑลทัศน์ที่ ๒	๖๙
ภาพที่ ๒.๑๓	แสดงระดับของกายที่แตกต่างกันในมณฑลทัศน์ที่ ๒	๗๐
ภาพที่ ๒.๑๔	แสดงความสัมพันธ์ของโครงสร้างขั้นพื้นฐานของจิตในทัศน์ที่ ๑ กับกายในทัศน์ที่ ๒	๗๒
ภาพที่ ๒.๑๕	มณฑลสามทัศน์ (The Big Three)	๗๙
ภาพที่ ๒.๑๖	มณฑลทัศน์ ๔ ด้าน ลดเหลือเป็นกรอบแนวคิดสามทัศน์	๗๙
ภาพที่ ๒.๑๗	แสดงวิธีการมองแบบพหุวิธีวิทยาบูรณาการ	๘๑
ภาพที่ ๒.๑๘	แสดงผลของการมองแบบพหุวิธีวิทยาบูรณาการ ๘ วิธี	๘๒
ภาพที่ ๒.๑๙	แสดงโซนทั้ง ๘	๘๓
ภาพที่ ๒.๒๐	ทฤษฎีเกลียวพลวัตบูรณาการ (Spiral Dynamics Integral, SDi)	๘๔
ภาพที่ ๒.๒๑	แสดงอีกรูปแบบหนึ่งในการอธิบายทฤษฎีเกลียวพลวัตบูรณาการ	๘๔
ภาพที่ ๒.๒๒	การพัฒนาชีวิตตามแนวคิดของหลายทฤษฎีทั้งตะวันตกและตะวันออก	๘๙
ภาพที่ ๒.๒๓	แสดงตารางของวิลเบอร์-คอมบส์ (The Wilber-Combs Lattice)	๙๐

ภาพที่ ๒.๒๔	แสดงการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาจิตปัญญาอย่างบูรณาการ	๙๗
ภาพที่ ๒.๒๕	ความสัมพันธ์ของกาย ๓ ประเภทกับสภาวะจิต ๓ ประเภท	๙๙
ภาพที่ ๒.๒๖	โภชนาการบูรณาการ	๑๐๑
ภาพที่ ๒.๒๗	กรอบทฤษฎีบูรณาการของการปฏิบัติด้านจิตใจ	๑๐๓
ภาพที่ ๒.๒๘	จริยธรรมบูรณาการ	๑๑๒
ภาพที่ ๒.๒๙	ตัวอย่างการใช้ทฤษฎีบูรณาการกับการบริหารจัดการสาธารณสุข	๑๑๓
ภาพที่ ๒.๓๐	ตัวอย่างการใช้ทฤษฎีบูรณาการกับการบริหารการเงิน	๑๑๔
ภาพที่ ๓.๑	แสดงแบบจำลองของไฮลอน	๑๒๖
ภาพที่ ๓.๒	แสดงไฮลอนของมนุษย์หรือจิตในความหมายของเคน วิลเบอร์	๑๓๘
ภาพที่ ๓.๓	จำลองไฮลอนที่ครอบคลุมความจริง ๓ ประการในพุทธศาสนา	๑๓๙
ภาพที่ ๓.๔	แสดงการเปรียบเทียบทิศทางการพัฒนาจิตทั้งของสมถยานิก และวิปัสสนายานิกในพุทธศาสนาและลำดับการพัฒนาจิต ตามแนวคิดของเคน วิลเบอร์	๑๔๔
ภาพที่ ๔.๑	แสดงความสัมพันธ์ของนิยาม ๕ กับทฤษฎีบูรณาการ	๑๗๙
ภาพที่ ๔.๒	ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ	๑๘๔
ภาพที่ ๔.๓	แสดงวัฒนธรรมเชิงพุทธตามกรอบสี่ปฐิธรรม ๗ และทฤษฎีบูรณาการ	๒๐๕
ภาพที่ ๔.๔	ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธภาคปฏิบัติ	๒๑๗
ภาพที่ ๔.๕	มณฑลสามของเพลโต้และกรอบสามทัศน์ของเคน วิลเบอร์	๒๑๘
ภาพที่ ๔.๖	การพัฒนาจิตและสังคมด้วยหลักไตรสิกขาตามกรอบสามทัศน์	๒๑๙
ภาพที่ ๔.๗	แสดงหลักภาวนา ๔ ตามกรอบทฤษฎีบูรณาการ	๒๒๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อภาษาไทย

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเสส พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรียงตามคัมภีร์ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก สीलขันธวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สीलขันธวรรค (ภาษาไทย)

ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)

ม.มู. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มุลปฺณณาสก (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปฺณณาสก (ภาษาไทย)

ม.อุ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปรปฺณณาสก (ภาษาไทย)

ส.ส. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ภาษาไทย)

ส.นิ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทาน วรรค (ภาษาไทย)

ส.ข. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ขันธวาร วรรค (ภาษาไทย)

ส.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวาร วรรค (ภาษาไทย)

อญ.เอกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกก นิบาต (ภาษาไทย)

อญ.ทุก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุก นิบาต (ภาษาไทย)

อญ.ติก. (บาลี) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิปาตปาลิ (ภาษาบาลี)

อญ.ติก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติก นิบาต (ภาษาไทย)

อญ.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกก นิบาต (ภาษาไทย)

อญ.ปญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจก นิบาต (ภาษาไทย)

อ.ง.จ.ก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จักก นิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ง.นวก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวก นิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ง.ทสก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสก นิบาต	(ภาษาไทย)
ข.ธ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ข.อุ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
ข.อิติ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ข.เถร. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ข.ชา.จตุกก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย จตุกกนิปาต ชาดก	(ภาษาไทย)
ข.ชา.ม. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิปาต ชาดก	(ภาษาไทย)
ข.ม. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ	(ภาษาไทย)
ข.จุ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ	(ภาษาไทย)
ข.ป. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภีทามรรค	(ภาษาไทย)
ข.อป. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภ.สง. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิมังสา	(ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสส

มิลินท. (บาลี)	=	มิลินทปญฺหปกรณ์	(ภาษาบาลี)
วิสุทฺธิ. (ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ที.ปา.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี ปาฏิกวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ม.มฺ.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทฺธิ มุลปัณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
ม.ม.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทฺธิ มัชฌิมปัณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)

ส.ช.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย สวรรคตปกาสนี ชันธวารวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อ.ช.อ. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย มโนรพปุรณี เอกก นิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อ.ช.อ. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย มโนรพปุรณี ดิก นิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ช.ช.อ. (ไทย)	=	ชุตตนิกาย ธรรมบทอรรถกถา (	ภาษาไทย)
ช.อ.อ. (ไทย)	=	ชุตตนิกาย ปรมัตถทีปนี อุทาน อรรถกถา (	ภาษาไทย)
ช.ส.อ. (ไทย)	=	ชุตตนิกาย ปรมัตถโชติกา สุตตนิบาต อรรถกถา (	ภาษาไทย)
ช.ม.อ. (ไทย)	=	ชุตตนิกาย สัทธัมมปัชโชติกามหานิเทศอรรถกถา (	ภาษาไทย)
ช.ป.อ. (ไทย)	=	ชุตตนิกาย สัทธรรมปกาสนี ปฏิสัมภิทามรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

อ.ภ.ส.อ. (บาลี)	=	อภิมมปิฎก ธรรมสังคณี อฏฐาสาลินีอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
อ.ภ.ส.อ. (ไทย)	=	อภิมมปิฎก ธรรมสังคณี อฏฐาสาลินีอรรถกถา	(ภาษาไทย)
อ.ภ.ว.อ. (ไทย)	=	อภิมมปิฎก วิภังค์ สัมมโนทวิทนีอรรถกถา	(ภาษาไทย)

การใช้หมายเลขย่อ

พระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า เช่น ส.ช. (ไทย) ๑๙/๑๑๑/๖๑๓ หมายถึง สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาวรรค เล่ม ๑๙ ข้อ ๑๑๑ หน้า ๖๑๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อรรถกถาภาษาไทย ในกรณีเลข ๔ ตอน หมายถึง การแจ้งเล่ม ภาค ตอน หน้า เช่น ช.ช.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๔๙๗ หมายถึง ชุตตนิกาย ธรรมบทอรรถกถา อรรถกถาแปล เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๒ หน้า ๔๙๗ กรณีเลข ๓ ตอน หมายถึง การแจ้งเล่ม ภาค หน้า เช่น อ.ภ.ส.อ. (ไทย) ๑/๑/๓๑๕ หมายถึง อภิมมปิฎก ธรรมสังคณี อฏฐาสาลินีอรรถกถา อรรถกถาแปล เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๑ หน้า ๓๑๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิสุทธิมรรคปกรณ์ จะแจ้ง ข้อ หน้า เช่น วิสุทธิ. (ไทย) ๔๔/๑๗๓ หมายถึง วิสุทธิมรรคปกรณ์ ข้อ ๔๔ หน้า ๑๗๓ ฉบับ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุทธมหาราช (อาจ อาสภมหาราช)

มิลินทพญหปกรณ จะแจ้ง ข้อ หน้า เช่น มิลินท. (บาลี) ๑/๑๔๒ หมายถึง มิลินทพญหปกรณ ฉบับภาษาบาลี ข้อ ๑ หน้า ๑๔๒.